

Píše Libuše Heczková

(E*forum, 09. 09. 2015)

Těsná maska psaní

Památce Zuzany Brabcové († 20. 8. 2015)

Čínský básník Liu Xie tvrdil, že poezie je zkušenost existující ve slově, je citem, touhou, intencí, stavem mysli. Nemusí to být jen poezie vypadající formálně jako poezie. Filozof Hans-Georg Gadamer psal, že umělecké dílo je prodloužením bytí, a slovenská básnířka Mila Haugová s ozvěnou dodávala: „Čo nenapišem, nejestvuje“, ale v jednom svém textu také poznamenala: „V těsné masce ženy: umořit se, umučit se, umřít, umoudřit se? Které ženě se podaří to poslední, je částečně zachráněná...“ Je psaní záchrana? Nebo snad částečné zmoudření? Dnes se takováto patetická slova ve vztahu k próze skoro neužívají.

Zuzana Brabcová nenapsala za svůj život mnoho textů. Všechny byly nějakým pokusem o stvrzení existence a také o záchranu sebe samé, všechny jsou částečným zmoudřením, a současně ale také onou těsnou maskou ženy. První román Daleko od stromu (1984 v samizdatu, 1987 v exilovém nakladatelství, 1991 tiskem v Čechách) je dramatem samoty v rodině, druhá Zlodějina (1995) samoty v dějinách, třetí Rok perel (2000) samoty v těle a čtvrtý Stropy (2012) samoty v nemoci. (Poslední kniha Voliéry by měla vyjít v roce 2016.) O všech těchto románech lze společně s básníkem Liu Xiem říci, že jde o zkušenost ve slově, která je u dnešních českých prozaiků vzácná. Nikoliv bezbřehá sebe prezentace nebo vševědouce, ironická nadřazenost nebo kulhavá sebelítost. Ale celistvost, někdy jen těžce dosahovaná. Vyprávění Zlodějiny se mi zdávalo manýristické, ale ani v něm nešlo jen o spisovatelku, o jednu z jejích vlastních masek, nýbrž šlo o slovo. Zuzana Brabcová věděla, že dobré příběhy se rodí z aktivity vyprávění, ani jedna čárka nemůže být nadbytečná, každý sebemenší detail musí mít svůj význam. Její masky byly hlavně maskami vyprávěcími.

Neznala jsem Zuzanu Brabcovou, znala jsem její vyprávění, často rozbujelé, ale někdy omamné a vždy imaginativní. V Zlodějině se jako obraz nebezpečí bezskrupulózního nadcházejícího času objevil název firmy Bosch, tehdy jen jako snadná metafora. V románu Stropy se Boschovy zahrady stávají hlavním prostorem, v němž se pohybujeme my čtenáři i autorka. V dvourozměrném prostoru obrazu se čas zastavil: „...všechny jednotliviny se proměnily v proudění bez konce, ve vlny téhož, v oslepující příboj ne-prvků a figury tance...“

Byla to jen shoda nějakých okolností, že jsem psala o prvních románech Zuzany Brabcové, osobně jsem se s ní setkala snad jen jedinkrát. Znala jsem jen její

prodloužený život - život psaní. Znovu jsem jej pročítala na konci srpna...

www.ipsl.cz